

KUR VE FİYAT DALGALANMALARININ İBBS TR32 (AYDIN, DENİZLİ, MUĞLA) BÖLGESİNİN İHRACATINA ETKİSİ

Mehmet AYDINER*

Özet

Bu çalışmanın amacı döviz kuru ve fiyat dalgalanmalarının İBBS TR32 bölgesini oluşturan Aydın, Denizli ve Muğla illerinin ihracatına etkisini araştırmaktır. Çalışmada 2002-2014 yıllarına ait çeyrek dönemlik veri kullanılarak Bireysel Etkili Panel Veri Yöntemi ile yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar TR32 bölgesinin toplam ihracatı kur ve fiyat dalgalanmalarından olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Kur ve fiyat dalgalanmasının artması bölgenin ihracatını belirgin şekilde düşürmektedir. Dolar kurundaki dalgalanmanın olumsuz etkisi daha fazladır. TR32 Bölgesindeki illerin tek başlarına Almanya, Fransa, İngiltere, Hollanda, İspanya ve İtalya'ya yaptıkları ihracatları da kur ve fiyat dalgalanmalarından olumsuz etkilenecek düşmektedir. Dalgalanmalar en şiddetli Muğla ilinin ihracatını etkilemektedir. Üç ilin toplam olarak söz konusu altı ülkenin her birine olan ihracatı fiyat ve kur oynaklıklarının artmasından olumsuz etkilenecek düşmektedir. Hem fiyat hem de kur için etkinin en olumsuz ortaya çıktığı ihracat Almanya'ya yapılan ihracattır. Denizli ili tüm ülkelere yapılan ihracat için bireysel etkisi en yüksek olan ildir

Anahtar Kelimeler: Kur Dalgalanması, Fiyat Dalgalanması, İhracat,

JEL Kodu: F14, F17

EFFECT OF EXCHANGE RATE AND PRICE VOLATILITY ON EXPORT OF NUTS TR32 REGION

Abstract

The purpose of this study is to investigate whether price and exchange rate volatility affect the export of NUTS TR32 region of Turkey. The study uses quarterly data of 2002-2014 period. The results suggests that total export of TR32 Region is affected adversely by high volatility in exchange rate and prices. Individual total export of each of provinces (Aydın, Denizli, Muğla) to Germany, France, England, Netherlands, Spain and Italy decreases during high price and exchange rate volatility periods. Denizli province has highest individual effect among the provinces in the region.

Keywords: Exchange Rate Volatility, Price Volatility, Export,

JEL Codes: F10, F14, F17

* Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ankara.
e-posta: m.aydiner@gtb.gov.

1. GİRİŞ

Kur oynaklığının artması ekonomideki belirsizliği dolayısıyla riskleri de artırmaktadır. Riskin artması ekonomideki tüm kesimlerin yatırım, üretim, tüketim kararlarını etkilemektedir. Kur dalgalanmasının kararlarında belirgin olarak etkili olduğu kesimlerden biri ihracatçılardır. Kur oynaklığının artması ihracatçı firmaların ihracat kararlarını dolayısıyla ihracat miktarını etkilemektedir.

Kur dalgalanması ihraç ürünün maliyetinin ve göreceli satış fiyatının sık sık değişmesine neden olduğundan ürün için rekabetçi bir fiyatlama yapmayı zorlaştırır. Yerel paranın değer kaybetmesi, dış pazarlardaki alıcılar için ihraç ürününü ucuz hale getirdiğinden ürünün tercih edilirliliğini artırırken, tersi durumda ürüne olan talep düşmektedir.

Kur dalgalanmasının yanında arz-talep dengesine ve rekabet koşullarına

Tablo 1 : Yıllara Göre Toplam İhracat (Milyar \$)

	2010	2011	2012	2013	2014
İhracat	113.8	134.9	152.4	151.8	157.6
İthalat	185.5	240.8	236.5	251.6	242.1

Kaynak:TÜİK

Kur ve fiyat dalgalanmalarının ülkelerin toplam ihracatına etkisi son derece önem taşımaktadır. Kur ve fiyat dalgalanmalarının genel ihracat etkisi ile sektörlerin veya bölgelerin ihracatına etkisi çok farklılık gösterebilmektedir. Bu değişkenlerde meydana gelen dalgalanma bir sektörü örneğin tekstil sektörünü oldukça çabuk ve keskin etkilerken bir başka sektörde örneğin makine sanayi ihracatını daha geç ve daha hafif etkileyebilmektedir. Benzer şekilde bu değişkenlerde meydana gelen dalgalanmalar illerin veya bölgelerin ihracatını farklı düzeyde ve farklı zaman gecikmeleri ile etkilemektedir. Örneğin

bağlı olarak fiyatlarda oluşan dalgalanmalar da ihracatçı firmaların ihracat miktarlarını ve ihracat gelirlerini etkilemektedir. Özellikle bilgi yoğun ve ileri teknoloji ürünleri dışında kalan ürünlerde rekabetin çoğunlukla fiyat üzerinden olması sık fiyat değişikliklerine sebep olmaktadır. Fiyatta oluşan bu oynaklık da firmaların üretim ve ihracatını etkilemektedir.

Türkiye özellikle 1980 sonrası ihracata dayalı büyüme modelini benimsemiştir. Bu model kapsamındaki politikalar özellikle son yıllarda başarılı sonuçlar vermiştir.1920'li yıllarda 50 milyon dolar seviyelerinde olan ihracat 2014 yılında 157 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır. İhracat büyümenin ana unsurlarından biri hale gelmiştir. Bu sebeple kur ve fiyat dalgalanmalarının önemi ve belirginliği artmıştır. Tablo 1'de Türkiye'nin son beş yıldaki ihracat ve ithalatı verilmiştir.

daha çok makine ve teçhizat ihraç eden Ankara bölgesinin ihracatı ile daha çok tekstil ihraç Denizli bölgesinin ihracatları kur ve fiyat dalgalanmalarından aynı düzeyde etkilenmemektedir.

Son yıllarda özellikle Avrupa Birliği'ne üyelik süreci görüşmelerinin hız kazanması ile bölgesel kalkınma veya bölgesel ekonomik politikalar geliştirilmesi önem kazanmıştır. Ülke geneli üzerine çok sayıda bulunmasına karşın her konuda bölgeler ve iller düzeyinde yapılmış çalışma sayısı oldukça azdır. Bölgeler veya iller üzerine çalışmalar yapılması bölgesel ekonomik politikaların geliştirilmesinde çok önem arz etmektedir.

Kur Ve Fiyat Dalgalanmalarının İbbs Tr32 (Aydın, Denizli, Muğla) Bölgesinin İhracatına Etkisi

Bu kapsamda bu çalışmada kur ve fiyat dalgalanmalarının Aydın, Denizli ve Muğla illerinden oluşan TR32 bölgesinin ihracatına etkisi araştırılmaktadır. Bu çalışmada hem kur ve fiyat değişkenlerinin bu bölgenin ihracatına etkisinin araştırılması hem de ülkemizde genel olarak bölgeler veya iller üzerine olan çalışma sayısının artırılması amaçlanmıştır. TR32 Bölgenin seçilmesinin nedeni bölgenin önemli düzeyde ihracat yapan bir bölge olması, aynı zamanda Türkiye'deki ekonomik aktivitesi yüksek bir bölge olmasıdır.

Bölge Türkiye'nin ihracatı içinde önemli bir yere sahiptir. 2014 yılında yaklaşık 4 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Denizli ili Türkiye'de en çok ihracat yapan ilk on ilden biridir. Denizli tekstil ihracatında ise ilk üç il içindedir. Bölge ihracatçı sayısı bakımından da önemli bir ağırlığa sahiptir. Üç ildeki toplam ihracatçı sayısı 1458'dir. Bölgedeki illere ilişkin bazı veriler tablo-2'de verilmiştir.

Tablo 2: TR32 Bölgesi İleri Yıllara Göre İhracatçı Firma Sayısı ve İhracat(Milyon \$)

		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aydın	Firma sayısı	248	255	259	259	274	268
	İhracat	424	552	706	711	689	744
Denizli	Firma sayısı	760	766	785	821	902	957
	İhracat	1.587	2.126	2.639	2.622	2.895	2.811
Muğla	Firma sayısı	205	187	199	201	221	233
	İhracat	193	210	236	243	269	342

Kaynak: TÜİK

Çalışma kur ve fiyat dalgalanmalarının bölgesel ekonomilere olan etkisini inceleyen az sayıdaki çalışmadan birisidir. Bölgelerarası kalkınmışlık farklarının azaltılması için son yıllarda önemli adımlar atılmıştır. Yerel kalkınmaya yönelik politikalar önem kazanmıştır. Çalışmanın ulaştığı sonuçların daha etkin politikalar geliştirilmesine katkı sağlayacağı beklenmektedir.

2. LİTERATÜR

Döviz kuru dalgalanmalarının ihracatı nasıl etkilediği konusunda tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bazı çalışmalar dalgalanmanın artmasının ihracatı artıracağını ileri sürerken, bazı çalışmalar oynaklık artışının ihracatı düşüreceğini bildirmiştir. Çok az sayıda çalışma ise dalgalanmaların ihracat üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

2.1 Olumsuz Etki

Kur oynaklığının artmasının dış ticareti olumsuz etkilediğini bildiren çalışmalardan; Kenen (1986:314) Japonya, İngiltere, ABD, Almanya, Fransa'daki kısa dönemde reel döviz kurundaki oynaklıklarının ticaret hacmi üzerindeki etkisinin incelemiştir. Sonuçlar dalgalanmaya maruz kalma düzeylerinin ve etkilerinin ülkeler arasında farklılaştığını ve genel olarak dalgalanmanın uluslararası ticaret hacmini durgunlaştırdığı göstermiştir.

Arize (1997:251) döviz kurlarındaki oynaklığın G-7 ülkelerinin her birinde ihracat hacmi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı negatif etkiye sahip olduğunu, dalgalanmaların dış ticaret hacmini düşürücü bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur.

2.2 Olumlu Etki

Sukar (2001:117) döviz kuru dalgalanmalarının ABD dış ticaretine etkisini araştırmış ve ihracat hacmi ile dış ticaret geliri ve döviz kuru belirsizliği arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir.

2.3. Nötr Etki

Kur dalgalanmalarının dış ticarete olumlu veya olumsuz bir etkisinin olmadığını bildiren çalışmalardan Gotur (1985:510) döviz kuru oynaklığı ile dış ticaret hacmi arasında bir anlamlı ilişki olmadığını belirtirken, Aristotelous (2001:93) İngiltere'nin Amerika'ya olan ihracatı üzerine yaptığı çalışmada döviz kuru oynaklığının ihracat üzerinde etkili olmadığını sonucuna ulaşmıştır

2.4. Türkiye Üzerine Çalışmalar

Vergil (2002:85) reel döviz kuru dalgalanmalarının Türkiye'nin reel ihracatını olumsuz etkilediğini bildirirken Öztürk (2002:208) de döviz kurundaki belirsizliğin artmasının Türkiye'nin ihracat talebi üzerinde negatif etkisi olduğu tespit etmiştir. Kasman (2003:170) döviz kuru oynaklıklarının hem kısa hem de uzun dönemde toplam ihracatı olumsuz etkilediğini tespit etmiştir.

Doğanlar(2002:870) ve Saatçioğlu (2004:195) da döviz kuru oynaklığının reel ihracatı azalttığı sonucuna ulaşırken Demirel (2004:124) döviz kurlarındaki oynaklığın madencilik ve tarım sektörlerinin ihracatını olumsuz etkilediğini bulmuştur. Güloğlu(2008:15) döviz kuru oynaklığı, ihracat ve kur rejimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında, yüksek oynaklığın olduğu dönemlerde ihracat performansının düşük olduğunu, düşük oynaklığın olduğu dönemlerde ise ihracat performansının yüksek olduğunu göstermiştir

Tarı (2009:105) Türkiye'de döviz kuru belirsizliğinin uzun dönemde ihracatı olumsuz etkilerken kısa dönemde ihracat hacmi üzerinde bir etkiye sahip olmadığını tespit etmiştir. Esen (2012:564) de döviz kuru belirsizliği uzun dönemde ihracat hacmini negatif etkilediğini, kısa dönemde bir etkiye sahip olmadığını belirtmiştir. Bügük (2000:103) döviz kurlarındaki belirsizliği ile Türk tarım sektörünün ihracatı arasında birkaç ürün ve ülke hariç önemli bir ilişki bulamamıştır.

3. VERİ

Bu çalışmada 2002-2014 yılları için çeyrek dönemde TR32 bölgesi ihracat verileri ve aynı döneme ait kur ve fiyat verileri kullanılmıştır. Bölgenin toplam ihracatı hem Euro hem de Dolar kuru üzerinden incelenirken, AB üyesi olan ülkelere olan ihracat sadece Euro kuru kullanılarak ele alınmıştır.

Döviz kuru oynaklık serisi GARCH(1,1) modeli ile tahmin edilerek oluşturulmuştur. Model seçiminde AIC kriteri kullanılmış ve en düşük AIC değeri olan model tercih edilmiştir. GARCH tahmini bu çalışmanın ana konusu olmadığından detayı çalışma dışında bırakılmıştır.

Fiyat (P) değişkeni Türkiye'nin Ortalama İhraç Fiyatının Dünya İhraç Fiyatlarına oranını (TF/DF) göstermektedir. Göreceli fiyat avantajını da gösteren bu değişken için 2002-2014 yılları dönemi TÜİK ve OECD kaynaklarından alınan veriler kullanılmıştır.

3.1 Birim Kök ve Eşbütünleşme Testi:

Çalışmada kullanılan TR32 bölgesinin çeyrek dönemdeki ihracat veri serisi ve ihracat fiyatları veri serisi için birim kök testi ve eşbütünleşme testi uygulanmıştır.

Kur Ve Fiyat Dalgalanmalarının İbbs Tr32 (Aydın, Denizli, Muğla) Bölgesinin İhracatına Etkisi

Aynı testler illerin ihracatı ve seçilmiş ülkelere olan ihracatları için de yapılmıştır. Aşağıdaki tablolarda bölgenin toplam ihracatı için yapılan test sonuçları verilmiştir. Diğer test sonuçları ise benzer sonuçları verdiğinden sunulmaya gerek duyulmamıştır. Test sonuçları hem bölgenin toplam ihracatı, hem iller

bazındaki ihracat hem de seçilmiş ülkelere olan ihracat için ihracat ve fiyat değişkenlerinin düzeyde durağan olmadığı ancak birinci fark alındığında durağan hale geldiğini göstermektedir. Bu değişkenler için uygulanan panel eşbütünlük testi sonuçlarına göre ise değişkenler arasında eşbütünlük bulunmaktadır.

Tablo 3: İhracat Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Test	Düzye P-Değeri	Birinci Fark P-Değeri
Levin, Lin & Chu	0.5967	0.0000
Im, Pesaran and Shin W-stat	0.4452	0.0000
ADF - Fisher Chi-square	0.4988	0.0000
PP - Fisher Chi-square	0.4660	0.0000

Tablo 4: Fiyat Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Test	Düzye P-Değeri	Birinci Fark P-Değeri
Levin, Lin & Chu	0.2560	0.0000
Im, Pesaran and Shin W-stat	0.2564	0.0000
ADF - Fisher Chi-square	0.2800	0.0000
PP - Fisher Chi-square	0.2991	0.0000

Tablo 5: Pedroni Eşbütünlük Testi Sonuçları

	Statistic	P	W. Statistic	P
Panel v-Statistic	0.008434	0.4866	-1.682188	0.7444
Panel rho-Statistic	1.480157	0.9323	1.831567	0.7553
Panel PP-Statistic	-1.883426	0.0217	-3.728997	0.0001
Panel ADF-Statistic	-2.418753	0.0104	-4.765646	0.0000
Group rho-Statistic	3.726488	0.0099	-	-
Group PP-Statistic	-3.559223	0.0001	-	-
Group ADF-Statistic	-4.48832	0.0000	-	-

4. METODOLOJİ

Bölgedeki üç ilin toplam ihracatlarının ve illerin Avrupa Birliğine olan ihracatının önemli bir kısmını oluşturan seçilmiş altı ülkeye olan ihracatlarının kur ve fiyat dalgalanmalarına olan duyarlılığı bireysel etkili panel veri yöntemi ile araştırılmıştır.

Panel Veri Regresyon Modeli:

$$EX_{it} = \mu_i + \alpha_1 P_{t-1} + \alpha_2 V_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

EX_{it} : İ Ülkesine ihracat Logaritması

P_{t-1} : Türkiye İhraç Fiyatları / Dünya İhraç Fiyatları Oranı Logaritması

V_{it-1} : Kur dalgalanması GARCH (1,1) Serini ifade eder.

5. BULGULAR

5.1 TR32 Bölgesinin Toplam İhracatı

Çalışmada ilk olarak TR32 bölgesinin Dolar ve Euro bazında toplam ihracatı incelenmiştir. Sonuçlar bölgenin ihracatının hem Dolar hem de Euro

kurundaki oynaklığın artmasından olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Kur dalgalanmasının artması bölgenin toplam ihracatını düşürmektedir. Dolar kurundaki oynaklığın etkisi Euro kurundaki oynaklığın etkisinden daha fazladır. Denizli ilinin bireysel etkisi Aydın ve Muğla illerinin bireysel etkisinden fazladır.

Tablo 6: Toplam İhracat: Dolar

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-1.803392	0.0000
Dalga	-29.69222	0.0468
Aydın	9.244702	0.0000
Denizli	9.862845	0.0000
Muğla	8.800831	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans	51.95	0.1965
Wooldridge Otokorelasyon Testi	4.641	0.1601

Fiyat dalgalanması da bölgenin toplam ihracatına olumsuz etki yapmaktadır. Euro bazındaki fiyat dalgalanmalarının etkisi Dolar bazındaki fiyat dalgalanmalarına göre fazladır. Dolar bazında ihraç fiyatında oluşan %1'lik artış

ihracatın % 1.8 düşmesine neden olurken, Euro bazında fiyatın %1 artması ihracatı %1.84 düşürmektedir. Euro bazındaki ihracat için de illerin bireysel etkileri anlamlıdır.

Tablo 7: Toplam İhracat: Euro

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-1.848784	0.0000
Dalga	-9.762900	0.0936
Aydın	9.085764	0.0000
Denizli	9.703907	0.0000
Muğla	8.641892	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans	56.90	0.1105
Wooldridge Otokorelasyon Testi	5.400	0.1180

5.2 İllerin Bireysel İhracatı

Bu bölümde TR32 bölgesinde bulunan Aydın, Denizli ve Muğla illerinin ağırlıklı olarak ihracat yaptığı altı AB üyesi ülkeye olan ihracatları il bazında incelenmiştir. Bu kapsamda illerin bireysel olarak Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya ve İtalya'ya olan

ihracatları ele alınmıştır. Bu ülkelere ihracat ağırlıklı olarak Euro kuru üzerinden yapıldığından kur oynaklığı değişkeni Euro kurundaki oynaklık olarak alınmıştır. Aydın, Denizli ve Muğla illerinin Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya ve İtalya'ya 2014 yılındaki ihracatları Tablo-8, Tablo-9 ve Tablo-10'da verilmiştir.

Kur Ve Fiyat Dalgalanmalarının İbbs Tr32 (Aydın, Denizli, Muğla) Bölgesinin İhracatına Etkisi

Tablo 8: Ükelere Göre İhracat: Aydın (2014)

Ülke	Dolar	Euro
Almanya	43.418.416	32.685.022
Fransa	34.471.407	26.330.326
Hollanda	24.247.340	18.242.107
İngiltere	14.825.744	11.203.936
İspanya	19.405.417	14.663.460
İtalya	60.296.320	46.041.466
Toplam	196.790.177	149.166.317
Aydın Genel Toplam	744.313.427	562.054.751
TR32 TOPLAM	3.902.909.316	2.936.909.597

Kaynak:TÜİK

Tablo 9: Ükelere Göre İhracat: Muğla (2014)

Ülke	Dolar	Euro
Almanya	31.861.808	24.092.359
Fransa	1.650.437	1.233.871
Hollanda	40.676.248	30.706.070
İngiltere	16.265.146	12.263.466
İspanya	29.864.598	22.544.038
İtalya	26.717.264	20.080.782
Muğla Genel Toplam	342.603.053	258.204.842
TR32 TOPLAM	3.902.909.316	2.936.909.597

Kaynak:TÜİK

Tablo 10: İhracat Denizli (2014)

Ülke	Dolar	Euro
Almanya	313.099.776	235.685.131
Fransa	147.427.514	110.763.169
Hollanda	101.745.921	76.798.273
İngiltere	345.057.428	260.293.858
İspanya	49.225.814	37.178.664
İtalya	183.677.416	137.748.692
Toplam	1.140.616.174	858.467.787
Denizli Genel Toplam	2.811.522.260	2.116.650.004
TR32 TOPLAM	3.902.909.316	2.936.909.597

Kaynak:TÜİK

Aydın ilinin altı ülkeye olan ihracatı Euro kurundaki oynaklığın artmasından etkilenmektedir. Oynaklığın artması %10 anlamlılık düzeyinde incelendiğinde Aydın ilinin ihracatını düşürmektedir. Benzer şekilde fiyat dalgalanması da ilin ihracatını olumsuz etkilemektedir. Fiyatın %1 artması ilin ihracatını %1.5 düşürmektedir. Bireysel

etkisi en yüksek ülke İtalya'dır. Bunun sebebi Aydın ilinde otomotiv parçası üreten ve ilin ihracatının çok önemli bir bölümünü gerçekleştiren firmanın İtalyan ortaklı olması ve ihracatın büyük bir kısmının İtalya'ya yapılmasıdır.

Tablo 11: Aydın İhracat Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-1.577229	0.0000
Dalga	-30.33633	0.0767
Almanya	7.901001	0.0000
Fransa	7.814052	0.0000
Hollanda	7.591920	0.0000
İngiltere	7.561499	0.0000
İspanya	7.675251	0.0000
İtalya	8.225784	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans	50.17	0.1281
Wooldridge Otokorelasyon Testi	5.010	0.1055

Tablo 12: Denizli İhracat Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-1.164485	0.0000
Dalga	-25.52565	0.0193
Almanya	8.642070	0.0000
Fransa	8.250357	0.0000
Hollanda	8.072419	0.0000
İngiltere	8.567868	0.0000
İspanya	7.823929	0.0000
İtalya	8.283749	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans	56.77	0.0990
Wooldridge Otokorelasyon Testi	4.507	0.1120

Denizli ilinin söz konusu altı ülkeye olan ihracatı da Euro kur ve fiyat dalgalanmalarından olumsuz etkilenmektedir. Euro kurunda oynaklığın

artması ilin ihracatını düşürmektedir. İhraç fiyatındaki %1 artış ilin ihracatını %1.1 civarında düşürmektedir. Bireysel etkisi en yüksek ülke Almanya'dır.

Tablo 13: Muğla İhracat Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-2.670394	0.0000
Dalga	-30.71081	0.0485
Almanya	7.953662	0.0000
Fransa	7.064037	0.0000
Hollanda	8.403206	0.0000
İngiltere	7.727473	0.0000
İspanya	8.258734	0.0000
İtalya	8.498051	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans	59.88	0.1055
Wooldridge Otokorelasyon Testi	4.901	0.0921

Muğla ilinin ihracatı da fiyat ve kur dalgalanmalarından olumsuz etkilenmektedir. Etki Aydın ve Denizli illerine göre daha şiddetlidir. Fiyat

dalgalanmasının şiddeti diğer iki ile göre yaklaşık iki kat fazladır. Fiyatın %1 artması bu ilin ihracatını %2.6 düşürmektedir.

Kur Ve Fiyat Dalgalanmalarının İbbs Tr32 (Aydın, Denizli, Muğla) Bölgesinin İhracatına Etkisi

Bunun sebebi Muğla ilinin hem ihracatının düşük olması hem de ihracatçı firma sayısının ve ihracat ürünü çeşitliliğinin az olması olarak tahmin edilmektedir. İlin ihracatının önemli bir bölümünü işlemiş balık ihracat eden bir firma yapmaktadır.

5.3 TR32 Bölgesinin Seçilmiş Bazı AB Ülkelerine İhracatı

Bu bölümde TR32 Bölgesinin ülke bazında yaptığı toplam ihracat incelenmiştir. Bu amaçla bölgenin Avrupa Birliği üyesi Almanya, Fransa, İngiltere, Hollanda, İspanya ve İtalya'ya olan ihracatı ayrı ayrı ülke bazında ele alınmıştır.

Tablo 14: İhracat Almanya Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-3.025	0.000
Dalga	-750.187	0.000
Aydın	0.624	0.000
Denizli	1.625	0.000
Muğla	-0.935	0.000
Wald Grup Değişen Varyans		
Wooldridge Otokorelasyon Testi		

Bölgenin Almanya'ya ihracatı kur ve fiyat dalgalanmalarından yoğun şekilde etkilenmektedir. Fiyat oranındaki %1'lik değişim Almanya'ya olan ihracatı %3

düşürmektedir. Bu ülkeye olan ihracatta bireysel etkisi en fazla olan il Denizli'dir. Bu sonuç daha önce elde edilen sonuçla uyumludur.

Tablo 15: İhracat Fransa Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-2.157067	0.0000
Dalga	-52.80352	0.0477
Aydın	8.341442	0.0000
Denizli	9.038292	0.0000
Muğla	7.034964	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans		
Wooldridge Otokorelasyon Testi		

Fransa'ya bölgeden yapılan ihracat da fiyat ve kur oynaklığından olumsuz etkilenmektedir. Oynaklığın artması ihracatı düşürürken, fiyatta meydana gelen

%1'lik artış ihracatı % 2 düşürmektedir. Bireysel etkisi en yüksek il yine Denizli ilidir.

Tablo 16: İhracat Hollanda Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-1.885585	0.0000
Dalga	-18.91156	0.0416
Aydın	7.632293	0.0000
Denizli	8.373337	0.0000
Muğla	7.887116	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans		
Wooldridge Otokorelasyon Testi		

Hollanda'ya olan ihracat kur ve fiyat oynaklığından olumsuz etkilenmekte, oynaklıkların artması bu ülkeye olan ihracatı düşürmektedir. Türkiye'nin ihracat

fiyatının dünya ihracat fiyatlarına göre %1 artması bu ülkeye olan ihracatı %1.8 düşürmektedir. Denizli bireysel etkisi en fazla olan ildir.

Tablo 17: İhracat İngiltere Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-2.735304	0.0000
Dalga	-15.66600	0.0611
Aydın	7.681334	0.0000
Denizli	8.948248	0.0000
Muğla	7.290845	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans		
	52.11	0.2160
Wooldridge Otokorelasyon Testi		
	5.015	0.0950

Aydın, Denizli ve Muğla illerinin İngiltere'ye ihracatı kur ve fiyat oynaklığının artmasından olumsuz

etkilenmektedir. Fiyat oluşan %1'lik artış bu ülkeye ihracatı %2.7 azaltmaktadır. Bireysel etkisi fazla olan il yine Denizli ildir.

Tablo 18: İhracat İspanya Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-0.672159	0.0000
Dalga	-96.65793	0.0000
Aydın	7.893559	0.0000
Denizli	8.302782	0.0000
Muğla	7.920580	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans		
	57.10	0.1100
Wooldridge Otokorelasyon Testi		
	4.880	0.1490

Kur ve fiyat oynaklığının artması bölgenin İspanya'ya olan ihracatını düşürmektedir. Denizli ili bu ülkeye olan

ihracat için de bireysel etkisi en yüksek olan ildir.

Tablo 18: İhracat İtalya Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
Fiyat	-0.906695	0.0000
Dalga	-25.30045	0.0455
Aydın	7.831060	0.0000
Denizli	8.149570	0.0000
Muğla	7.546864	0.0000
Wald Grup Değişen Varyans		
	48.17	0.2430
Wooldridge Otokorelasyon Testi		
	5.380	0.0872

Daha önce ulaşılan sonuçlarla uyumlu olarak Denizli ili bölgenin İtalya'ya olan ihracatında bireysel etkisi en yüksek ildir. İtalya'ya bölgeden yapılan ihracat kur ve fiyat oynaklığı arttığında düşmektedir.

Ülkeler için elde edilen sonuçlar hem Bölgenin toplam ihracatı hem de iller bazında ihracat için yapılmış olan inceleme sonunda ulaşılan sonuçlarla uyumludur. Tüm ülkeler için bireysel etkisi en yüksek il Denizli'dir.

Kur Ve Fiyat Dalgalanmalarının İbbs Tr32 (Aydın, Denizli, Muğla) Bölgesinin İhracatına Etkisi

Bu sonuç hem ilin toplam ihracatının diğerlerine göre çok yüksek olması hem de çalışmada ele alınan ülkelerin hepsine önemli miktarda ihracat yaptığı düşünüldüğünde eldeki veriler ile uyumludur.

6. SONUÇ

Bu çalışmada Aydın, Denizli ve Muğla illerinden oluşan TR32 Bölgesinin ihracatının kur oynaklığı ve fiyat dalgalanmalarından nasıl etkilendiği araştırılmıştır. Bu değişkenlerin Türkiye'nin ülke olarak ihracatı üzerine etkisi çok sayıda çalışmada incelenmiş olmasına karşın bölgesel bazda çalışma sayısı çok azdır. Bu çalışmada incelenen TR32 bölgesi üzerine ise bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bölgesel kalkınma politikalarının öne çıktığı günümüzde bölgesel politikalar geliştirilmesine katkı sağlayacağından bölgesel bazlı çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre, Aydın, Denizli ve Muğla illerinden oluşan TR32 bölgesinin toplam ihracatı kur ve fiyat dalgalanmalarından olumsuz etkilenmektedir. Kur ve fiyat dalgalanmasının artması bölgenin

ihracatını belirgin şekilde düşürmektedir. Dolar kurundaki dalgalanmanın olumsuz etkisi daha fazladır. Euro bazındaki fiyat dalgalanmalarının etkisi Dolar bazındaki fiyat dalgalanmalarına göre fazladır. Dolar bazında ihraç fiyatında oluşan %1'lik artış ihracatın % 1.8 düşmesine neden olurken, Euro bazında fiyatın %1 artması ihracatı %1.84 düşürmektedir

TR32 Bölgesindeki illerin bireysel olarak Almanya, Fransa, İngiltere, Hollanda, İspanya ve İtalya'ya olan ihracatlarının incelenmesinden elde edilen sonuçlar ise, üç ilin bireysel olarak bu ülkelere olan ihracatları da kur ve fiyat dalgalanmalarından olumsuz etkilenerek düşmektedir. Türkiye'nin ihraç fiyatlarındaki artışlar da illerin ihracatının düşmesine sebep olmaktadır. Dalgalanmaların en şiddetli etkilediği ihracat Muğla ilinin ihracatıdır.

Ülkeler bazında olan ihracat ele alındığında, fiyat ve kur oynaklıklarının artması tüm ülkelere olan ihracatı düşürmektedir. Hem fiyat hem de kur için etkinin en ağır ortaya çıktığı ihracat Almanya'ya yapılan ihracattır. Denizli ili tüm ülkelere yapılan ihracat için bireysel etkisi en yüksek olan ildir.

KAYNAKÇA

- Aristotelous, K. (2001). "Exchange-Rate Volatility, Exchange-Rate Regime, And Trade Volume: Evidence From The UK-US Export Function (1889-1999)." **Economic Letters** 72: 87-94.
- Arize, A.C. (1997). "Conditional Exchange Rate Volatility and the Volume of Foreign Trade:Evidence From Seven Industrialized Countries", **Southern Economic Journal**, P. 235-254.
- Bügük.C.,Isık,M., (2001)," The Impact Of Exchange Rate Variability On Agriculture Exports Of Developing Countries: The Case Of Turkey." **Journal Of International Food&Agribusiness Marketing**.13:83-105.
- Demirel, B. Erdem, C. (2004). "Döviz Kurlarındaki Dalgalanmaların İhracata Etkileri: Türkiye Örneği", **İktisat, İşletme Ve Finans Dergisi**, Cilt 19, Sayı 223, Ss. 116-127.

- Doğanlar, M. (2002), “Estimating The Impact Of Exchange Rate Volatility On Export: Evidence From Asian Countries”, **Applied Economics Letters**, 9, 859-863.
- Esen, Ö. (2012) “Türkiye’de Döviz Kuru Belirsizliğinin İhracat Üzerine Etkisi” Finans Politik& Ekonomik Yorumlar, 2012: 449:568.
- Gotur, P. (1985) Effects Of Exchange Rate Volatility On Trade: Some Further Evidence. **IMF Staff Papers**, 32 (3) September, Pp.475-512.
- Güloğlu, B. (2008) “Exports and Volatility of Exchange Rate Under Alternative Exchange Rate Regimes:The Case of Turkey.” <http://ecomod.net/sites/default/files/document-conference/ecomod2008/713.pdf> (ET.28.04.2015).
- Kasman, A. (2003), “Türkiye’de Reel Döviz Kuru Oynaklığı Ve Bunun İhracat Üzerine Etkisi: Sektörel Bir Analiz”, **UÜ İİBF Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 2, Ss.169–186.
- Kenen, P.B., Rodrik, D. (1986), “Measuring And Analyzing The Effects Of Short- Term Volatility In Real Exchange Rates”, **The Review Of Economics And Statistics** , Vol. 68, No:2, Pp.311–315.
- Öztürk,İ., Acaravcı, A.(2002), “Döviz Kurundaki Değişkenliğin Türkiye İhracatı Üzerine etkisi: Ampirik Bir Çalışma”, **Review Of Social, Economic And Business Studies**, Vol.2, Fall 2002–2003, Pp.197–206.
- Saatçioğlu, C., Karaca, O. (2004). “Döviz Kuru Belirsizliğinin İhracata Etkisi: Türkiye Örneği”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 2, Ss.183–195.
- Sukar, A.H., And Hassan, S. (2001)” US Exports And Time-Varying Volatility Of Real Exchange Rate.” **Global Finance Journal**, 12:109- 119.
- Tarı, R., Yıldırım, D.Ç. (2009). “Döviz Kuru Belirsizliğinin İhracata Etkisi: Türkiye İçin Bir Uygulama”. **Yönetim ve Ekonomi**, 16(2), 95 – 105.
- Vergil, H., (2002), “Exchange Rate Volatility in Turkey And Its Effect On Trade Flows”, **Journal Of Economic And Social Research**, 4 (1), 83-99.